

Roomalaisen kaupankäynnin logiikka

Harri Kiiskinen: Production and Trade of Etrurian Terra Sigillata pottery in Roman Etruria and beyond between c. 50 BCE and c. 150 CE (Etrurialaisen terra sigillata -keramiikan tuotanto ja kauppa Rooman Etruriassa ja sen ulkopuolella 50 eea.–150 jaa.). *Annales Universitatis Turkuensis B* 364, 2013. Turun yliopiston sähköinen julkaisuarkisto: <http://www.doria.fi/handle/10024/90324>. 213 s.

Väitöskirja käsittelee roomalaisen kaupankäynnin logiikkaa tarkasti määritellen keramiikkatyyppin, korkealaatuisena pöytäkeramiikkana tunnetun *terra sigillatan* pohjalta. Terra sigillata -astioita valmistettiin

Arretiumissa (nyk. Arezzo) noin vuodesta 50 eaa. lähtien. Kirjoittajan tarkoitus on tutkia Arezzon ja Pisan alueella vuosien 50 eea. ja 150 jaa. välillä tuotetun terra sigillata -keramiikan pohjalta tuotantoon, jakeluun, markkinointiin ja kauppaan vaikuttaneita olosuhteita Keski-Italiassa, alueella, joka suurin piirtein vastaa Rooman Etruriaa, Augustuksen ajan aluetta VII.

Väitöskirja ei käsittele terra sigillataa perinteisen arkeologian tai historiantutkimuksen tapaan empiirisenä materiaalina, vaan lähestyy aihetta erittäin kiintoisan ja harvinaisen monitieteellisen lähestymistavan kautta. Tutkimus keskittyy leimattuun keramiikkaan, sen tuottajiin, tuotantopaikkoihin sekä paikkoihin, joihin Arezzossa ja Pissassa valmistettua terra sigillata -keramiikkaa vietiin. Kuten kirjoittaja mainitsee, kyseinen tutkimus ei olisi ollut mahdollinen ilman A. Oxén, H. Comfortin ja P. Kenrickin urauurtavaa teosta *Corpus vasorum arretinorum* (OCK²), johon kuuluu teoksen kanssa vuonna 2000 CD-ROM-muodossa julkaistu digitaalinen tietokanta tuhansine tuottajien leimoineen. Tämän lisäksi voidaan mainita vuosina 1990/2002 julkaistun *Conspectus formarum terra sigillatae* -teoksen tarjoamat arvokkaat todistusaineistot. Tämänkaltaisten julkaisujen pohjalta on mahdollista seurata kulhojen matkaa työpajoista lopulliseen määränpäähänsä.

Lähestymistapa toistuu luvusta toiseen, mutta tarjoaa elegantin askel askeleelta etenevän analyysin aiheeseen liittyvistä kysymyksistä. Jokainen luku alkaa hyvillä perushuomioilla, joiden pohjalta kysymykset ja väitteet johdetaan. Kirjoittaja esittelee ensin empiiriset todisteet ja niihin liittyvän käynnissä olevan keskustelun ja jatkaa siitä uusien kysymysten ja näköalojen käsittelyyn.

Tutkiessaan taloudellisia käytäntöjä valittuna aikana ja valitulla

alueella kirjoittaja yhdistää tutkimukseensa uusia kvantitatiivisia menetelmiä, kuten GIS-, GRASS- ja SRTM-tiedot, joita arkeologit ja historioitsijat eivät yleensä käytä pyrkiessään vastaamaan kirjassa esitettyihin kysymyksiin. Vaikka kirjoittaja on hyvä selittämään monimutkaisia malleja, lukijoiden, jotka eivät ole tietokanta-asiantuntijoita, on vaikea arvioida analyysien tuloksia. Kirjoittaja tekee kuitenkin monia mielenkiintoisia huomioita ja esittää varauksia erityisesti taustamateriaalien lähestymistavasta, edustavuudesta, valinnasta ja tilastollisista arvoista.

Luku, joka käsittelee terra sigillata -keramiikan kuljetusreittejä ja -kuluja sekä niiden vaikutusta sen levinneisyyteen, on tutkimuksen tärkein. Kuljetusten on täytynyt tapahtua paljolti maitse, sillä osa tuotantopaikoista on sijainnut suhteellisen kaukana joista ja muista vesireiteistä ja kuljetuskustannusten ja jakelun välillä osoitetut yhteydet ovat yksi erittäin todennäköinen analyysin lopputulema. Kirjoittajan olisi kuitenkin pitänyt suhtautua kriittisemmin OCK²:n materiaaleihin – 90 vuotta kestänyt aktiivinen toiminta on yksinkertaisesti mahdotonta yksittäiselle saventalajalle (saventalajat 1212 ja 1213).

Markkinamekanismeja ajatellen todisteet viittaavat siihen, että keramiikkaa myytiin sekä pysyvissä myyntipaikoissa että kauppatuotajien toimesta. Tulokset tukevat mitä suurimmassa määrin olemassa olevaa tietoa terra sigillatan tuotannon kehityksestä ja sen esiintymisestä. Analyysi eroista terra sigillatan kulutustottumuksissa Etrurian alueella ja niiden kehityksestä on erittäin käyttökelpoinen ja kiinnostava. Analyysi viittaa pienimuotoiseen ja heterogeeniseen kauppaan, jota pyörittivät useat pienet toimijat.

Väitöskirjaan sisältyy viisi liitettä, jotka koostuvat kirjoittajan tekemistä kaavioista, saventalajien ni-

mistä, puukaavioista ja esiintymiskartoista. Pikkuriikkisen tekstin takia liitettä A on lähes mahdoton lukea. Mitä kuviin tulee, lukijaa olisi helpottanut suuresti, jos kaupungit, joet, tiet ja paikat olisi numeroitu ja merkitty jollain tavoin. Teksti olisi myös kannattanut oikolukea vielä kerran, sillä siihen on jäänyt kirjoitusvirheitä ja yhdessä kohtaa kaksi viitenumeroa esiintyy peräkkäin. Tekstissä käytetään myös välillä AD-merkintää (jKr.) tavanomaisen CE-merkinnän (jaa.) sijasta.

Väitöskirja on monella tapaa poikkeuksellinen tutkimuskontribuutio käyttäessään terra sigillata -keramiikkaa todisteena kaupasta ja kaupan mekanismeista. Se on monitieteinen väitöskirja, joka yhdistää historiaa, arkeologiaa, taloustiedettä, sosiaalitieteitä ja erittäin erikoistuneita ja kunnianhimoisia tietokantoja, ohjelmia ja malleja. Huolimatta sen "luotavuuteen" kohdistamastani kriittisestä, väitöskirja on uusien lähestymistapojen luomisen ja esittämisen takia merkittävä kontribuutio kaupan tutkimukseen.

– BIRTE POULSEN